

CSUPA HABITUÉ

A világ két nagyon komoly dolga: az írás és az olvasás kezd a világ két legkomolytalanabb dolgává fajulni. Írók és olvasók – (azelőtt papok és hívők!) – meghatottság nélkül művelik mesterségüket, s még jó, ha művelik. Legtöbbjük már csak „megfordul” a templomokban, pár otthonos pillantást vet, recsegve jött, s recsegve távozik. Csupa habitué.

Igazán csak a szemléletességért: kezdem ennek a degenerációnak a leírását ott, ahol személyes élményeim plasztikusabb ábrázoláshoz segítenek. (És nem törődöm az eshető vádaskodással: hogy a magam betegségét világhírhírséggé fúvóm fel.)

Gothéról konferáltam Aradon. Ebben a városban vannak az irodalomnak hivatott, hivatásos és hivatalos képviselői. Vannak írók, ajtóbeli kritikusok, irodalmi társaságok tagjai és az irodalmi kultúra számlálatlan segéd munkásai, baktériái s más miegyébjei. Az egész személyzetből alig egy-kettő jelent meg. Az is úgy „otthonosan”, recsegve, megszokásszerűen „benézett”, éppolyan kevés érdeklődéssel ajándékozva meg mondanivalómat, mint a színház százszor már látott operettszlágerét. A többi el se jött. A világerért sem – kicsinylésből. Eszébe sem jutott, hogy mérlegre tegyen engem. Még érdeklődött is. S ha konferansz után a kávéházban valamely jelen volt referálta, hogy kis közönség volt, – talán méltatlankodott is: „Disznóság! Operett, mozi kell nekik! Szegény Osvát!” S ha megkérdezték: Ó miért nem volt? – akkor mondani ugyan nem mondta, de aligha gondolhatott mást, mint azt: „Én? Szintén zenész.” Vagy még rövidebben: „Zelber áner!”

Zelber áner...

Ezt mondja, vagy ezt hallgatja el: a lapszerkesztő, a voluntőr, a hirdetési ügynök, a drámai szende doktor szeretője, és feltétlenül minden devizőr. És dehogy is van ezzel lezárva a sor. Az ügyvéd, ki valaha költőt megvendégt, az úriasszony, kinél Nagy Endre elszállásolva volt, a gyáros, kinek emigráns újságíró barátja van, az októberi nemzet tanácsos, a *Korunk* előfizetője, az antinikotinista agitátor, minden világmegváltó, minden kottakereskedő, sakk rejtvényfejtő, bélyeggyűjtő, menetjegyárús, hírlapirodás, biztosítási vezértitkár és magyarpárti titkos fővezér. Mindezek kiestek a hallgatók, olvasók, látogatók, a közönség sorából. Mindezek és családtagjai a *művészbemutatóhoz* tartják jussukat, (ami dehogy is jelenti, hogy ezen a jogon *bejönnek*, sőt, ezen a jogon maradnak el!) oh ők a dolgokkal tisztában vannak, hisz kivétel nélkül mind „Zelberáner”, együtt éreznek velünk, és mélyen felháborítja őket a *közönség közönye*...

És rajtuk kívül is: csupa bennfentes, csupa habitué! Az egyik *utánakalkulálja* a lapodat, a másik durválja a könyved papirosát, s mind az életed intim titkain leger.

I want a hero...! Egy olvasót szeretnék, egy hallgatót, ki semmi más csak az! Egy őszintén kíváncsi embert, ki könyvemtől feleletet vár a maga nagy kérdéseire. Semmi mást, csak azt, Egy embert, ki izgatottan tépi fel a lapot: hátha itt, hátha most tudja meg, mit oly rég kutat...! Egy embert, aki – akár kétellyel szívében – de várakozva ül, s csupa fül: *mit mondok neki!?* Egy embert, aki nem tud ilyen művelt szavakat: kulissza, propaganda, masztiks, irodalompolitika, prostitúció, metttőr, hirdetési stock... *Egy szomjas embert*, ki eljött, mert italt kínáltak neki:

De nem jön, mert – miért is jönne el.

Műitalért?

Az írás aktív művelői is mind habituék. Recsegve jönnek, s recsegve távoznak el. A templomi áhítatot hol találom, kinél. A színes riport írója az esti hölgytársaságnak küld cirkuszi mosolyt, a nagy regény írója – pesti redakciónak. Parföm, púder, meztelen öltözőszag.

Líra és elbeszélő próza, vezércikk és kritika: mind csak mutatvány. Izgató féldekoltázs, meztelen ikra, félig fedett kebel. És bum-bum, meg csinnadratta, észvesztő muzik. *Nem látok egyet sem, akinek küldetése van.*

Mindnek az arcán: bonviváni félkomolyság. A maga ripacsságának habituéje mind! A legszorgalmasabbja is: csak „bejár”. Flörtöl, szeretkezik, ah, e művelt foglalkozással, s oly önelégült, mint Fellegvári Angela, ha sikerült magát szépre csinálnia.

És ezért van minden úgy, ahogy látni méltóztattok. A könyvveitek – könyvek, 160 oldal, félfamentes papír, tartós vászonkötés. És semmi több. Komplet az estélyetek is: lámpa, taps, elül-hátul bankett, s az ülőhelyeken: vasalt kétlábúak. A lapjaitok is: abszolút tökély, elül vezércikk, hátul hirdetés, közbül csupa cáfolhatatlanság, és nincs feledve egyetlen centenárium.

És tökéletes a betűvetésnek ez egész birodalma. Zizeg a papír, a gépek forognak, van ezer rikkancs, millió borgisz betű, van minden, minden. S a művészbemjárónál kalapot emelnek egymásnak: író és olvasó habituék.

Repríz, 1927. 5. szám